

Rajko Igić

STARI GITARISTA
I NEKA DRUGA PICASSOVA DELA

OLD GUITARIST
AND SOME OTHER PICASSO'S WORKS

Institut za umetnost u Čikagu (The Art Institute of Chicago) poseduje više od 300.000 umetničkih predmeta iz celog sveta. Među njima je najznačajnija ogromna zbirka slika francuskih impresionista. U Americi njihovih slika ima možda više nego u Parizu, jer kada se Francuzima impresionisti nisu sviđali (govorili su: “te slike su im nekako nedovršene”) američka slikarka Mary Cassatt, koja je slikala u Parizu i sama pripadala impresionističkom pokretu, podstakla je imućne porodice iz Čikaga, Filadelfije i drugih američkih gradova da kupuju vredna dela tih slikarskih majstora. Od mnoštva drugih slika, vredi navesti da je, po mnogima najveći slikar sveta, *Pablo Ruiz Picasso* ovde zastupljen s podosta poznatih dela.

Picasso je rođen u andaluzijskom lučkom gradu Malagi (1881), ali mu se otac s porodicom seli u Barcelonu (1895), gde je postao profesor slikarstva. Pablo je rano počeo slikati, a kada mu je bilo 11 godina – priča se – otac mu reče: “Nemam više šta da te učim, nadmašio si me. Poslaću te kod majstora boljeg od mene.” Ni kod tog se učitelja Pablo nije dugo zadržao.

Prve serije slika su mu bile konzervativnog, akademskog karaktera; on realistički slika život, a često uključuje i religiozne teme. No, rano je shvatio nedostatke akademske umetnosti – uočava da *avant-garda* ide u slepu ulicu, da *art nouveau* koristi površnu ornamentaciju i krutu linearnost, a simbolizam odlikuje beživotan misticizam. Zato od 1901. godine kreira nešto novo, stvara slike koje ulaze u njegov plavi period; slikao je siromašne i nesrećne ljude. U Parizu se nastanjuje 1904. godine i tu su ga godinu dana

kasnije proslavile baš te slike i one koje je u Parizu počeo slikati – kada ulazi u svoj roza stvaralački period.

U Institutu umetnosti u Čikagu se nalazi njegova najbolja slika iz plavog perioda, “Stari gitarista”. Tu sliku, kao i sva druga dela iz tog perioda, odlikuje plava paleta, koja, mada sadrži monohromatsku tendenciju, nije baš tako jednostavna, jer slikar jednom bojom majstorski ostvaruje slojevitost. Neočekivano je da se u vreme korišćenja rascvetanih i izuzetno živih boja, koje su dosegle vrhunac kod fovista, javi slikar koji će uspeti da skoro samo jednom bojom izrazi duboka osećanja. Nijansama dominantne plave boje Picasso izražava tugu i svoje melanholično raspoloženje, koje je verovatno pokrenuto 1901. godine, nakon samoubistva njegovog prijatelja zbog nesrećne ljubavi. Međutim, sigurno je to raspoloženje i od ranije tinjalo u njemu, pre zbog bede u okruženju nego zbog svog vlastitog siromaštva. Tako su se na njegovim slikama, umesto dama s velikim šeširima koje sede u kafanama, našli prosjaci, uličarke, alkoholičari, slepci, starci, bolesnici, majke, deca i siromašni ulični umetnici. Umesto da bira modele koje će prikazivati bez sažaljenja i možda satirički, Picasso nalazi one koje će tretirati sa sažaljenjem i s melanholičnom nežnošću.

Gitarista je slepi muzičar, povijen oko svog instrumenta. Starac je siromašan, s pocepanom odećom, i u beznađu. Na toj slici jedino braon trup gitare odudara od plave boje koja je tako izražena da zajedno s nezametljivom pozadinom daje figuri starca gotovo mitski karakter. Verovatno su na kreiranje ove slike delimično uticali simbolisti jer prema njima slepi ljudi poseduju unutrašnji vid. Međutim, to staro telo, izvijeno oko gitare, s produženim ekstremitetima koji čine uglaste oblike, podseća na osobe koje se sreću na platnima velikog El Greca, španskog slikara grčkog porekla. Dok posmatrate sliku gitariste, ne možete odrediti gde i u kom vremenu je živeo starac; ta je figura vanvremenska/svevremenska.

Moderne tehnologije koje služe za tehnički pregled slika, da bi se ustanovile pojedine faze izrade slike (početne skice, slojevi, odlike podloge i sl.), koriste razne oblike elektromagnetnog zračenja, tj. vidljivu svetlost, ultraljubičaste, rendgenske i infracrvene zrake. Ovakvi tehnički pregledi slike “Stari gitarista” otkrili su da se ispod nje nalaze još dve slike. Prva je neka kuća, a druga portret žene.

Primetio sam da se neki delovi portreta žene pomalo naziru na samoj slici – oči se nejasno uočavaju iznad vrata i ramena gitariste, a niže se jedva uočavaju delovi ženskih grudi. Neki pretpostavljaju da je to lik devojke zbog koje se ubio njegov drug i da je to razlog što ga je Picasso poništio. Međutim, siromašniji slikari često štede materijal i možda zato ta drvena ploča sadrži tri slike.

Njegov roza period je više lirski. U njega slikar postepeno ulazi, a pošto su tu mahom slikani ljudi iz cirkusa neki su ovu fazu njegovog stvaralaštva najpre nazvali “Harlequin Period” (klovnovski period). No, nijedan stil ili slikarski pokret nisu mogli apsorbovati kreativnu energiju stvaraoaca. Picasso stalno teži inovacijama i to je stremljenje ovako opisao: “Moje su slike istraživanja i eksperimenti. Nikada ne slikam da bi to delo bila umetnost. Sve su one istraživanje.”

U 1907. godini on slika “Les Demoiselles d’Avignon”, revolucionarno delo koje je označilo početak kubizma, pravca koji je Picasso vodio zajedno s *Georgesom Braqueom*. Kubisti su pod početnim uticajem post-impresionista, među kojima je bio i *Paul Cézanne*, umesto da imitiraju prirodu, počeli da slikaju osobe i predmete tako da ih prelamaju i na nov način kombinuju. U Institutu umetnosti je pored niza Picassovih dela iz tog perioda i čuveni portret njegovog galeriste *D.H. Kahnweilera*, koji je Picasso izradio 1910. godine.

Kasnih dvadesetih godina prošlog veka, Picasso je uticao na nadrealiste, ali je bio i pod njihovim uticajem. Međutim, on istovremeno stvara snažna dela i van tog pokreta. Posebno su mu značajne skulpture u kojim je dao veličanstvenu manipulaciju vajar-skim formama.

Na trgu u Čikagu (Daley Plaza) od 1967. godine stoji ogromna čelična skulptura koju je izradio Picasso. On je maketi te skulpture dao naziv “Tête de Baboon” (glava pavijana), ali je finalno delo ostalo bez naslova. Skulptura je poklon ovom gradu jer je Picasso odbio honorar - tadašnjih 100.000 \$. Fabrika u Geriju (Gary, Indiana) izlila je ovu skulpturu prema maketi i njeni su radnici postavili to delo teško 162 tone, visoko oko 17 metara. U početku su mišljenja o toj monumentalnoj skulpturi bila podeljena, a danas je sve manje onih koje uznemirava to neobično delo.

Aprila 1937. godine general Francisco Franco je naredio nemačkim bombarderima da razore španski grad Gerniku u pokrajini Baskija. To razaranje i pogibija 16.000 ljudi bilo je u istoriji prvo avionsko sravnjivanje grada sa zemljom. Picasso je iste godine načinio poznati mural "Gernika" (3,5 x 7,8 m), na kome je, njemu svojstvenim načinom, prikazao scene smrti, brutalnosti, patnje i bespomoćnosti. Neposredan uzrok toj tragediji na slici nije naznačen; tako ona ima još širi značaj. To će genijalno delo uvek podsećati i opominjati čovečanstvo na sva ratna razaranja, ubistva i patnje; sigurno će nam još dugo ukazivati na to da je humanost ideal kome ne teže svi podjednako.

Pošto je Picasso video da su komunisti pokazali enormnu hrabrost pri odupiranju fašizmu, a i sebičnom kapitalizmu, on je 1944. godine postao komunista. Mnogi su mislili da je to članstvo samo prolazna faza, ali on je ostao komunista sve do svoje smrti. (Detalji o tome se mogu naći na ovom sajtu: www.artnews.com/issues/article.asp?art_id=809.) Tako je u ideološkom pogledu

Picasso sličan velikom čileanskom pesniku Pablu Nerudi, ali i brojnim poznatim intelektualcima Francuske. Picasso je umro 1973. godine u svojoj 92. godini.

Skulptura na trgu
Daley Plaza
u Čikagu

Fotografisao:
Rajko Igić

Pablo Picasso nije bio samo genijalan stvaralac i inovator u slikarstvu, vajarstvu, keramici i drugim likovnim disciplinama (čime je stalno podsticao druge umetnike sveta), on je ostavio čovečanstvu trajnu poruku i naložio mu važan zadatak – varvarizam se mora obuzdati. Jedino će onda humanizam zavladatai svetom.

“Stari gitarista”
(ulje na drvenoj ploči, 1903/04; 122,9 x 82,6 cm)
Fotografisao: Rajko Igić